

KURUM BAKIMI HİZMETLERİNDEN YARARLANMIŞ BİREYLERİN KURUM BAKIMI SONRASI YAŞAM DENEYİMLERİ ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA¹

Makale Bilgisi / Article Info

Alındı/Received: 06/11/2019

Kabul/Accepted: 31/12/2019

A QUALITATIVE RESEARCH ON LIFE EXPERIENCES AFTER INSTITUTION CARE OF INDIVIDUALS WHO BENEFITED FROM INSTITUTION CARE SERVICES

Umud YANARDAĞ, Dr. Öğr. Üyesi

Sosyal Hizmet Bölümü, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0001-6854-1987>

Öz. Gerek kurum bakımı hizmetlerinden yararlanma gerekse kurum bakımı hizmetlerinden ayrıldıktan sonra yeni yaşama uyum sağlama çeşitli güçlükleri beraberinde getirmektedir. Bu çerçevede kurum bakımı hizmetlerinden yararlanan çocuklara ve bireylere yönelik çeşitli psiko-sosyal müdahaleler gerçekleştirilmektedir. Her ne kadar kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylere yönelik çeşitli psiko-sosyal müdahaleler gerçekleşse de kurum bakımından yararlanmış bireyler çeşitli psiko-sosyal sorunlarla karşı karşıya kalabilmekte, sosyal hayata uyuma dair zorluklar yaşayabilmektedir. Bu doğrultuda, kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin kurum bakımı sonrası yaşam deneyimlerinin ortaya koymak üzere gerçekleştirilmiş nitel bir araştırmadır. Durum çalışması desenine göre gerçekleştirilen araştırma kapsamında Burdur ilinde ikamet eden maksimum çeşitlilik örneklemine göre belirlenmiş 14 bireyle yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler içerik analizine tabi tutulmuş olup analiz sonucunda yurttan yaşam, yurttan ayrıldıktan sonra yeni yaşama uyum ve yurttan ayrıldıktan sonra iş ve sosyal hayata dair kategoriler ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Kurum bakımı, sosyal rehabilitasyon, uyum

Abstract. Both the use of institutional care services and adaptation to a new life after leaving institutional care services bring various difficulties. Within this framework, various psychosocial interventions are carried out for children who benefit from institutional care services and individuals who used to benefit from institutional care services. Although there are many psychosocial interventions for individuals who have benefited from institutional care services, they may face several psychosocial problems and may have difficulties in adapting to social life. Therefore, there is a need to reveal the experiences of individuals who have benefited from institutional care services after institutional care. This study is a qualitative research conducted to explore the experiences of individuals who have benefited from institutional care services after institutional care. Within the scope of the study conducted according to the case study design, in-depth interviews were conducted with 14 individuals determined according to the maximum variation sample living in Burdur within the framework of a semi-structured interview form. As a result of the content analysis, the categories of living in the institution, adaptation to a new life after leaving the institution, and work and social life after leaving the institution found.

Key Words: Institutional care, social rehabilitation, adaptation.

¹ Bu çalışma, T.C Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Burdur Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Eytam Derneği tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen Kurum Bakımı Deneyimi Olan Bireylerde Sosyal Ağın Geliştirilmesi Çalıştayında sunulmuştur.

GİRİŞ

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, çocuğun ebeveynleri veya yasal temsilcisinin çocuğa dair hak ve ödevlerini yerine getirmemesi, çocuğun ihmal ve istismarla karşı karşıya kalması ve bu nedenle çocuğun esenliğinin tehlikeye girmesi çocuğa yönelik kamusal müdahaleleri zorunlu kılmakta; bu çerçevede kamunun sosyal hizmetleri sağlamaya yönelik kuruluşları, bakım ve korumaya yönelik çeşitli sosyal politikaları gerçekleştirmektedir. Gerçekleştirilen bu sosyal politikalardan biri kurum bakımı hizmetleridir.

Her ülkenin sosyal politikalarına göre farklılık gösteren (Koşar, 1992) bu hizmetler, Türkiye'de 2008 yılına kadar kışla tipi bakım modeliyle sürdürülürken (Çavuşoğlu, 2005) günümüzde ev tipi modelle ve koruyucu aile gibi alternatif modellerle sürdürülmekte olup Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın (AÇSHB) 2018 yılı istatistiklerine göre (Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019) çocuk evleri sitesi, çocuk evleri ve çocuk destek merkezlerinde toplam 14.214 çocuk, bakım hizmetlerinden yararlanmaktadır. Alternatif bakım hizmetleri (evlat edindirme ve koruyucu aile) değerlendirildiğinde ise bakım hizmetlerinden yararlandırılan çocuklar, korunma ihtiyacı olan çocukların %39,1'ini oluşturmaktadır. Korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik sosyal hizmetlerin sunulmasında önemli bir yeri bulunan bakım hizmetlerinden yararlanmış ve literatürde "age out child" olarak tanımlanan, korunma altında bulunurken reşit olmuş her yıl 700'e yakın birey, kurum bakımı hizmetlerinden ayrılmaktadır (Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği, 2014).

Kurum bakım hizmetlerinden ayrılan bireyler, yeni yaşama uyum sağlamakta zorlanabilmekte, kurum bakım hizmetlerinden ayrıldıklarında destekleyici ilişkilerin (Dewar ,Goodman, 2004:3) eksikliğiyle karşı karşıya kalmakta, psiko-sosyal ve ekonomik açıdan çeşitli sorunlar yaşayabilmektedirler. Boduroğlu (2016) tarafından yapılan bir araştırmaya göre kurum bakım hizmetlerinden yararlanan bireyler kurum bakımından ayrıldıktan sonra ekonomik güçlüklerle karşı karşıya kalmakta, barınma, iş hayatı, aile ile ilişkiler açısından sorunlar yaşamaktadırlar. Turgut (2018) tarafından yapılan araştırmada ise araştırmaya katılan kurum bakım hizmetlerinden yararlandırılmış bireylerin %,12,6'sının ruhsal ve bedensel bir hastalığı bulunduğu, %13,7'sinin ayrımcılıkla karşı karşıya kaldığı, %2,7'sinin tacize uğradığı, %4,6'sının dolandırıldığı, %,6,4'ünün suça sürüklendiği, %6,4'ünün madde bağımlılığı ile ilgili sorunlar yaşadığı, %25,9'unun yoksulluk veya işsizlikle karşılaştığı, %18,8'inin barınma sorunu yaşadığı ortaya konulmuştur. Gökçeaslan ve ark. (2016) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, araştırmaya katılan

bireylerin %50'si kurum bakımı hizmetlerinden ayrılmanın bir dezavantaj olarak yaşamlarına yansıdığı kanaatinde olduklarını belirtmektedir.

1.1. Kurum Bakımı Hizmetlerinden Ayrılan Bireylerin Özellikleri

Bakım hizmetleri verilen kurumdaki ayrılan bireyin özelliklerini gelişimsel görevler açısından açıklamak mümkündür. "Her toplumda kişilerin, belirli gelişim dönemlerine özgü olarak, bazı becerileri geliştirmesi ve belirli davranış kalıplarını öğrenmesi gerekir" (Öntaş, 1998:40). Kurum bakım hizmetlerinden ayrılan bireyler, kurumdaki ayrılmasıyla birlikte yeni bir gelişimsel döneme girmektedir. 18-22 yaş arası kapsayan bu döneme yetişkinliğe geçiş dönemi denmektedir. Ergenlik ile genç yetişkinlik arasında yer alan, yetişkin olma yolunda adımlar atılan ve çok kısa bir süreyi kapsayan dönem olarak (Atak ve Çok, 2010:43) adlandırılan yetişkinliğe geçiş döneminde, ergenlik dönemiyle gelen belirli görevlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Ergenlik döneminde tamamlanması gereken 8 psiko-sosyal görev vardır. Bu görevler aşağıdaki gibidir:

- Fiziksel yapıyı kabul etme ve vücudu etkili bir şekilde kullanabilme,
- Anne babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal olarak bağımsızlaşma,
- Kadın veya erkek cinsiyet rolünü kazanma,
- Her iki cinsten yaşlılarla yeni ve uygun ilişkiler geliştirme,
- Toplumsal sorumluluklar isteme ve kazanma,
- Davranışları yönlendirecek bir ahlak sistemine ve değer grubuna sahip olma,
- Bir mesleğe hazırlama,
- Evlilik ve aile kurmaya hazırlanmaktır (Yazgan-İnanç, Bilgin, Kılıç-Atıcı, 2009.31.-32).

Kurum bakım hizmetlerinden yararlanan bireylerin gelişim hızları daha yavaş (Yıldırım, 2017:102) olduğu için kurum bakım hizmetlerinden yararlanan bireyler bu sorumlulukları yerine getirmekte güçlük yaşamakta ve gelişim evrelerinin her aşamasının ortaya çıktığı gibi bu dönemde güçlüklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durumun nedenlerinden biri kurum bakım hizmetlerinden yararlanan bireylerin aile yanında yaşamamalarıdır. Bu durumu, Li ve arkadaşları (2017) tarafından 20 yıl içinde gerçekleştirilmiş 23 araştırmaya dair yapılan meta analiz çalışmasında görmek mümkündür. Araştırmada, çocuğun yüksek yararı açısından koruyucu aile hizmetlerinin kurum bakımına göre daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca kurum bakım hizmetlerinden yararlandırılan ergenler, psikolojik yönden ailesiyle yaşayan çocuklara göre daha fazla riskle karşı karşıyadır (Çetin ve Çavuşoğlu, 2009:142). Öte yandan, Şahin (1995) tarafından stresle baş etme stratejilerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, kurum bakımı hizmetlerinden yararlanan gençlerin ailesi yanında kalan gençlere göre boyun eğici ve çaresiz yaklaşımları daha

çok kullandıkları, haksızlığa uğrama ve ciddiye alınmama puanlarının yüksek olduğu ortaya konulmuştur (akt:Tambağ ve Öz, 2005:19). Bu bağlamda bir neden olmamasına rağmen çocuklar yetişkinlerle ilişki kurarken öfkeli olabilmektedir (Yıldırım, 2017:103).

1.2. Bazı Ülkeler ve Türkiye’de Kurum Bakımı Sonrası Verilen Hizmetler

Tüm dünyada, bakım hizmetleri verilen kurumdan ayrılan bireylere yönelik çeşitli sosyal hizmet uygulamaları yürütülmektedir. Bu ülkelerden biri olan Avustralya’da, kurum bakımı hizmeti verilen kurumdan ayrılan bireyler, kamuda istihdam edilmemektedir. Her eyalette farklı sosyal politikalar bulunmakla beraber, bakım hizmeti verilen kurumdan ayrılmış bireylere yönelik standartlar bulunmamaktadır (Cashmore ve Mendes, 2008:33).Öte yandan bireyler, eğitim, istihdam, barınma ve diğer gelişimsel, yetişkinliğe geçişe dair fırsatlardan yararlanma konusunda, diğer gençlere göre dezavantajlı olarak görülmekle beraber, eğitim almış, kurumdan ayrılışına dair planlama çalışmaları yapılmış ve aileleri veya arkadaşları tarafından destek alan gençlerin başarılı bir şekilde kurum bakımı sonrası süreci yönetebildikleri görülmektedir (Cashmore ve Mendes 2008).

Kanada’da, bakım hizmeti verilen kurumdan ayrılan bireyler 25 yaşına kadar, düzenli olarak çocuk refahı çalışanlarıyla iletişim halindedir, dış ve ruh sağlığı hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanabilmektedir. Öte yandan kurum bakım hizmetlerinden ayrılan bireyler, kurumdan ayrıldıktan sonra 5 yıl boyunca takip edilmektedir (Flynn ve David Vincent, 2008:47).

Almanya’da bakım hizmeti verilen kurumdan ayrılan bireylere yönelik sosyal hizmetler ve destekler 25 yaşına kadar devam etmektedir. Bakım hizmeti verilen farklı sosyal hizmet sağlayıcıları arasındaki iş birliği doğrultusunda okul ve iş merkezli vaka yöneticiliği gerçekleştirilmekte olup bireylere yönelik oluşturulan veri tabanı ile, bakım hizmetlerinde sürekliliğin geliştirilmesine yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir (Köngeter vd., 2008:75-77).

Macaristan’da kurum bakımı 18 yaşında sonlanmakta olup bakım hizmetlerinde bakım sonrası yaşama dair uygulamalar bulunmamaktadır. Kurum bakımı hizmetlerinden yararlananların yaklaşık olarak %40’ının evsizlik sorunu ile karşı karşıya kaldığı, çoğunun işsiz olduğu, madde bağımlılığı ve parçalanmış aile deneyimlerinin olduğu ve çoğunlukla çocuklarının da kurum bakımına alındığı yapılan araştırmalarla ortaya konulmuştur (Herczog, 2008:88).

İrlanda'da meslek edindirme veya sürekli eğitime katılarak bakım hizmetlerinden ayrılan bireylere yönelik, belirlenen düzeylerde desteğin sağlanması zorunludur. Bakım hizmetleri 21 yaşa kadar sürmektedir. Yıllık olarak istatistikler takip edilmekte, bakım hizmetleri verenlere ve sosyal çalışmacılara yönelik meslek içi eğitim programları gerçekleştirilmektedir (Gilligan, 2008:92-93).

İsrail'de ise hizmetlerin sağlanmasına yönelik yasal düzenleme boşluğu bulunmaktadır. Kurum bakımından ayrılma sürecine dair yardıma önemli derecede ihtiyaç vardır. Kurumsal olarak yapıların, kurum bakımı sonrası yaşama yönelik hizmetler verecek şekilde yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır (Benbenisthy, 2008:113).

Hollanda'da, yapılan araştırmalara göre kurum bakımından ayrılan gençlerin en az %50'si kurum bakımından ayrıldıktan altı ay sonra, makul ölçüde iyi olduğu, göçmen erkek çocukların ve kurum bakımından erken ayrılanların, kızlar çocuklara ve kurum bakımından ayrılmayanlara ve göçmen olmayanlara göre daha kötü bir yaşam sürdürdüğü görülmektedir. Bakım hizmetlerinin sunulmasına yönelik yasal düzenleme ise sadece anti-sosyal kişilik bozukluğu olan bireylerin iyileşmesine yönelik olarak bulunmaktadır (Knorth vd., 2008:142).

Norveç'te, kurum bakımında bulunan ve kurum bakımından ayrılan bireyleri desteklemeye yönelik çokça program bulunmaktadır. Kurum bakımından ayrılanların çoğu kendilerine yönelik en iyi olduklarını düşündükleri desteği almak istediklerini belirtmektedir (Storø, 2008:156).

Romanya'da, kurum bakımından ayrılanlara yönelik mesleki uygulamaya dair bir çerçeve bulunmamaktadır. Her ne kadar yasal düzenlemelerde sosyal haklardan yararlanmada bakım hizmeti alanlara öncelik tanılsa da bir bütün halinde eşitlikçi bir şekilde sunulmamaktadır (Anghel ve Ruskin, 2008:168-169).

İsviçre'de bireylerin entegrasyonunu sağlamayı amaçlayan sosyal refah ve diğer programlara erişme hakkı bulunmakla beraber, bağımsız bir yaşam sürdürülememektedir. Her ne kadar sosyal refah ve diğer programlara erişme hakkı bulursa da bakım hizmetleri verilen kurumdan ayrılan bireye özgü bir program bulunmamaktadır. İsviçre'de bakım altında bulunan özellikle suça sürüklenmiş bireylerin toplumdan dışlanmaya (düşük eğitim seviyesi, yoksulluk ve yüksek ölüm oranları) dair yüksek bir risk altında oldukları görülmektedir (Gabriel ve Stohler, 2008:206-207).

Birleşik Krallık'ta barınma, finansal destek, yaşam becerileri ve sosyal izolasyonu arttırmaya yönelik özel hizmetler bulunmaktadır. Bu hizmetlere ek olarak

eğitimde ve sağlık hizmetlerinde gelişmelerin olduğu görülmektedir. Bu gruba özgü yasal düzenlemeler, değerlendirme, planlama, kurum bakımı sonrası hizmetlerin devamlılığı ve çok kuruluşlu çalışmaların gelişmesine olanak sağlamaktadır. Ancak eyaletler arasındaki farklılıklar nedeniyle hizmetlere erişimde eşitlik bulunmayabilmektedir (Wade ve Munro, 2008:22)

Türkiye’de ise kurum bakımından ayrılan bireylere yönelik kapsamlı bir psiko-sosyal program bulunmamakta olup 20 Kasım 2018 tarihli ve 30601 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu Kapsamında tanınan İstihdam Hakkının Kullanımına İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik doğrultusunda “haklarında korunma veya bakım tedbir kararı alınmış olup fasılalı olarak geçen yararlanma süreleri dâhil, iki yıldan az olmamak üzere AÇSHB’nin sosyal hizmet modellerinden yararlanan çocuklar” reşit oldukları tarih itibariyle veya tedbir kararı kaldırıldıktan sonraki beş yıl içerisinde, 3413 sayılı kanundan yararlanarak kamu kuruluşlarında istihdam edilebilmektedir.

Diğer ülke örnekleriyle kıyaslandığında, Türkiye’ye özgü bir uygulama olarak görünen kamuda istihdam bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmet mekanizmalarına başvurmaksızın, barınma ve sağlık yardımından yararlanmaya ihtiyaç duymaksızın hayatlarını sürdürmelerine olanak sağlamaktadır. Buna ek olarak 2018 yılından bu yana kamu istihdamı gerçekleştirilene kadar bireylerden ekonomik desteğe ihtiyaç duyanlara yönelik destek programları yürütülmekte, bakım hizmeti verilen kurumlardan ayrılan gençlerden yüksek öğretime devam edenler, kamusal bakım hizmetlerinden yararlanmakta ve sosyal hizmetlerle desteklenmektedir. Öte yandan, Türkiye’de birey kurum bakımı altındayken, bireyi kurum bakımı sonrası yaşama hazırlayan, kurum bakımından ayrıldıktan sonra psiko-sosyal destek vermeye yönelik tüm ülkede yürütülebilen bir program bulunmamaktadır. Ayrıca, kurum bakımından ayrılan bireylerin, kurum bakımından ayrılıp kamuda istihdam edilmesine kadar geçen sürede barınma hizmetleri sunulmamaktadır. Bu durum çeşitli psiko-sosyal sorunlara yol açabilmektedir. Bu sorunların ortadan kaldırılabilmesi için kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin kurum bakımı sonrası yaşam deneyimlerinin ortaya konulması gerekmektedir. Araştırmanın amacı bu çerçevede kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin kurum bakımı sonrası yaşam deneyimlerinin ortaya konulmasıdır. Bu çerçevede araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- 1) Katılımcıların, kurum bakımı hizmetlerinden yararlanırken yaşam deneyimleri nasıldı?

- 2) Katılımcıların, kurum bakımı hizmetlerinden ayrıldıktan sonraki ilk dönemde yaşam deneyimleri nasıldı?
- 3) Katılımcıların, kurum bakımı sonrasındaki yaşam deneyimleri nasıldı?

YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Creswell'e (1998:61) göre durum çalışması; araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya birkaç durumu, çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel-işitseller, dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelediği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımladığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Bu çalışmada durum, kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin kurum bakımı sonrası yaşam deneyimleridir. "Durum çalışmalarında genellikle birden fazla veri toplama tekniği kullanılsa da (Şimşek ve Yıldırım, 2011:77) , bu çalışmada sadece yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Araştırma çalışma grubu maksimum çeşitlilik örneklemesiyle belirlenmiş olup Burdur ilinde veya farklı illerde kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerden oluşmaktadır. Bu çerçevede, 2018 Eylül-2018 Aralık ayları arasında 14 kişiyle görüşülmüş, görüşmelerde doyuma ulaşılması nedeniyle on dördüncü görüşmede görüşmeler sonlandırılmıştır. Araştırma katılımcılarına dair bilgi aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Araştırma Katılımcıları Hakkında Bilgi

No	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı	İş Durumu	Koruma Altında Kaldığı Süre
1	E	42	İlkokul	Evli	1	Kamu, Temizlik Görevlisi	7 Yıl
2	E	42	İlkokul	Evli	2	Kamu, Hizmetli	7 Yıl
3	K	29	Lise	Dul	1	Kamu	5 Yıl
4	K	20	Lise	Bekar	0	Çalışmıyor	1 Yıl
5	E	18	Lise	Bekar	0	Özel Sektör	15 Yıl
6	E	18	Lise	Bekar	0	Özel Sektör	15 Yıl
7	K	35	Ortaokul	Evli	3	Çalışmıyor	10 Yıl
8	K	22	Lise	Bekar	0	Kamu	11 Yıl

9	E	27	Ortaokul	Evli	1	Kamu	5 Yıl
10	E	22	Önlisans	Bekar	0	Kamu	7 Yıl
11	K	36	Ortaokul	Evli	3	Kamu	1,5 yıl
12	E	23	Ortaokul	Bekar	0	Kamu	8 Yıl
13	E	24	Ortaokul	Evli	0	Kamu	7 Yıl
14	K	23	Lise	Evli	0	Kamu	7 Yıl

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda aşağıdaki sorular bulunmaktadır:

- Kendinizi tanıtır mısınız?
- Yurttan² ayrılmadan önceki hayatınız nasıldı?
- Yurttan ayrılmadan önce ne gibi zorluklar vardı?
- Yurttan ayrılmadan önce ne gibi kolaylıklar vardı?
- Yurttan ayrıldığınız güne gittiğinizi düşünelim, o günü anlatabilir misiniz?
- Yurttan ayrıldıktan sonraki dönemde ne gibi zorluklar vardı?
- Yurttan ayrıldıktan sonraki dönemi kolaylaştıran şeyler nelerdi?
- İşe başlama sürecin nasıldı?
- İşte zorluklarla karşılaşıyor musunuz?

Araştırma, T.C Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Burdur Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Eytam Derneği tarafından 2018 yılında gerçekleştirilen Kurum Bakımı Deneyimi Olan Bireylerde Sosyal Ağın Geliştirilmesi Çalışmayı kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma katılımcıları, İl Müdürlüğü tarafından belirlenmiş ve davet üzerine görüşmelere katılmışlardır. Araştırma katılımcıları ses kayıt cihazı kullanılmasına izin vermediği için araştırmacı görüşmeleri yazarak kayıt altına alınmış olup görüşmeler Nvivo programında içerik analizine tabi tutulmuş, yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular kategorilere ayrılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında elde edilen bulguları, kurum bakımında karşılaşılan güçlükler/kolaylıklar, bakım hizmeti verilen kurumdan ayrılma süreci, bakım hizmeti

² Kurum bakımı hizmetleri verilen kuruluş yarı yapılandırılmış görüşme formunda yurt olarak tanımlanmıştır.

verilen kurumdan ayrıldıktan sonra karşılaşılan güçlükler ve kolaylıklar olmak üzere üç kategoride ele almak mümkündür.

3.1. Kurum Bakımında Karşılaşılan Güçlükler/ Kolaylıklar

Araştırmaya katılanlar, kurum bakım hizmetlerinden yararlanırken çeşitli güçlüklerle karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir. Bunların başında bakım hizmeti verilen kurumda çalışan profesyonelle kurulan ilişkiler gelmektedir. Bakım hizmeti veren çalışanlarla kurulan ilişkilerde güçlüğü G9 aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

G9: *“Beni hiç anlamıyorlardı. Ben kurallara uymadıkça üstüme geldiler, genciz asiyiz, üstüme gelmek yerine daha farklı bir yol izleselerdi, yurttan kaçmazdım. Bu olaylar başıma gelmezdi. Ben berber olmayı çok istedim, kendime bir tane de usta buldum, işi öğrenecektim, ben iki hafta boyunca orada çalıştım, ardından beni başka berbere çıkar verdiler. Ben gitmek istemedim oraya, sonra kavga ettik o ustayla, beni zorla mandıraya verdiler çalışmaya, döve döve kaşar ustası yaptılar. O zaman benim istediğim yere beni verselerdi ben çok iyi berber olurum, halen içim gidiyor berberliğe artık zaman geçti.”*

Bir başka katılımcı bu durumu aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

G7: *“Yurtta büyükler beni çok dövüyordu. O dönem bir kedi vardı ve şu anki eşim. Yurttaki anneye konuştum dinlemedi beni, kedi ile konuştum kendi benle konuşmadı, çok bunaldım, kaçtım.”*

Kurum bakım hizmeti verilirken bir başka güçlük, kurallardır. Bakım hizmeti verilen kuruluştaki yaşam, belirli kurallara uymayı gerektirmektedir. Kurallara uymaya dair katılık, bakım verilen kuruluştan ayrıldıktan sonra yaşama hazırlık açısından araştırma katılımcıları tarafından bir güçlük olarak adlandırılmaktadır.

G4: *“Yurttan ayrılmak istedim. Çünkü çok fazla kural vardı. Akşam 12’ye kadar kalalım demiyordum ama 17’de de yurda girmek istemiyorduk. Her iş kuralla gerçekleştiriliyordu. Yurttan ayrıldıktan sonra ilk dönem çok güzeldi, akşam arkadaşlarla dışarıya gidiyorduk.”*

G12, sosyal çevre ve arkadaş edinmeye dair verdiği yanıtta bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G12: *Okuldan 4’de çıkıyorsun. 5.30’da yurda girmen gerekiyor. Nasıl sosyalleşsin, nasıl sosyal çevresi olsun. Sosyal çevreyi nasıl edinsin, arkadaşlarıyla...”*

Kurum bakımından yararlanan bireylerin, karşı karşıya kaldıkları bir başka güçlük yaşam becerilerinin öğrenilmemesinde bir standart programın bulunmamasıdır. Yaşam becerilerin öğrenilmesinde kuruluştaki hizmet veren personelin tutumunu belirleyicidir. Bu durumu G8’ in ifadelerinde görmek mümkündür:

G8: *“Evdeki bakıcı anne, bize hiçbir şey öğretmedi. Yazın bakıcı annenin yerine gelen abladan ben öğrendim ne öğrendiysem, bana yemek yapmayı öğretmişti. Allah ondan razı olsun, halen onla görüşüyoruz.”*

Yetiştirme yurdunda kalmış erkek katılımcı, kuruluştaki fiziki olanaklara göre yaşam becerilerinin öğrenilmesine yönelik etkinliklerin gerçekleştirildiğini belirtmektedir. G2 bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G2: “Bizim yurttan uygulama mutfağı vardı. Uygulama mutfağında yemek öğretiyorlardı. Orada öğretiler ama öğrenemedim. Önemsemiyorduk o zaman. Hep dışarıdan yedik. Zaten elimize ilk başladığımızda çok büyük bir para geçiyordu. Temizliği de yurt arkadaşlarıyla yapıyorduk ama o kadar iyi değildi.”

Öte yandan, bir yaşam becerisi olan ev ekonomisine dair becerilerin de bakım hizmetleri verilen kuruluşlarda kazandırılmadığı katılımcılar tarafından aktarılmaktadır. Bakım hizmetleri verilen yerde bireylerin, bakım hizmeti verilen yer içinde sorumluluk almalarına karşın ev yönetiminde söz sahibi olmadığını belirten G8 bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G8: “Biz alışverişe gidiyorduk, anne bize para veriyordu. Ne kadar para harcadığımızı bilmiyorduk. Eve ne kadar para gelir, eşya nasıl alınır bilmiyorduk. İmkanlar çok fazlaydı. Ne istersek sahip oluyorduk. Evden (çocuk evi) ayrıldım, eve eşya alacağım, evdeki markaları almak istedim. Sonra borç üstüne borç ödedim (gülüşmeler)”

3.2. Bakım Hizmeti Verilen Kurumdan Ayrılma: Yurttan Ayrıldığım Gün

Yurttan ayrılmak “hayata yeniden başlamak”, bireyler için kaygı uyandıran bir durumdur. Bakım hizmeti alan bireyin, bakım hizmetleri sürecinde, bakım hizmeti verilen kuruluştan ayrıldıktan sonraki yaşama uyum sağlamaya yönelik bir program bulunmadığından, birey yeni yaşama dair kaygı yaşamaktadır. Bu durumu katılımcı aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G4: “Zaten hayata yeniden başlıyorsun, insan bir korkuyor, ne olacak nasıl olacak bilmiyorsun. Yurttan ayrıldıktan sonra, yurttan arkadaşlarımın yanına çıktım. Onların yanında kaldım. Birikmiş bir param vardı, harçlıklarına dokunmamıştım, ilk sekiz ay onla geçindim.”

Başka bir katılımcı bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G8: “Çocuk evinden ayrılmadan önce uyku problemi başladı bende, uyuyamıyordum. Ne olacak ne bitecek bilmiyorum. O dönem yaşadığım kaygı daha sonrada devam etti. Evde tek başına kalamıyorum. Tüm ışıklar açık yatıyorum. İnsan başına bir şey gelecek diye korkuyor.”

Araştırmaya katılan kadın katılımcılardan G3 ise yurttan ayrılma kaygısı nedeniyle evlendiğini belirtmektedir:

G3: “Ben yurttan gelinlikle çıktım. Yurttan ayrıldıktan sonra ne yapacağımı bilemiyordum, evlendim, eşimde yurt çocuğuydu. Şimdi geriye dönüp baktığımda keşke evlenmeseydim, bu kadar erken çocuk sahibi olmasaydım diyorum. Ama ne yapacağımı bilememiştim, en iyi karar evlenmek gibi gelmişti.”

3.3. Kurum Bakımı Hizmetinden Sonra Karşılaşılan Güçlükler ve Kolaylıklar

Bakım hizmeti verilen kuruluştan ayrıldıktan sonra bireyin karşılaştığı güçlükler ve kolaylıkları aile, sosyal destek, mentörlük ilişkisine duyulan ihtiyaç, barınma ve ekonomik sorunlar ve iş hayatında karşı karşıya kalınan sorunlar olarak açıklamak mümkündür.

3.3.1. Aile: Yabancı Gibi Hissetim

Aile, bakım hizmeti verilen bireyler için etkili bir sosyal destek mekanizmasıdır. Bu mekanizmanın gücü, bakım hizmeti veren bireylerin, bakım hizmeti verilen kuruluştan ayrıldıktan sonraki yaşamında kolaylaştırıcı bir unsur olabilmektedir. Her ne kadar katılımcıların aile ile olan ilişkileri değişkenlik arz ediyorsa da aile ile çocuk arasındaki ilişki, birey bakım hizmeti alırken de devam ediyorsa, aile içinde birden fazla bakım hizmeti alan birey varsa, bakım hizmeti alan bireyin, kurum bakım hizmetlerden ayrıldıktan sonra, sosyal destek sistemi içinde aile önemli bir unsur haline gelmektedir.

G4 bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G4: “En şanslı yanım ailemdi. Benim abim de yurt çocuğu, ayrıldıktan sonra ablamlarım yanına gittim. Bir problem yoktu, atanana kadar eniştemin restorandı vardı, onun başında durdum, ama canım sıkılınca gidiyordum, öyle zor olmadı yani”

Ayrıca aileyle ilişkinin güçlü olması, barınma sorununu çözme konusunda etkili bir araçtır. Bu durumu G6 aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G6: “Ben on beş tatilde, yazları ailemin yanına gidiyordum. Zaten aramız iyiydi. Ayrılacaksınız dediklerinde onların yanına gittim. Babam çiftçiydi ona yardım ettim. Sonra zarf geldi buraya geldim sınava girmek için”

Öte yandan birey bakım hizmeti alırken aile ile ilişki içinde değilse, bireyler daha sonra barınma sorunu yaşamaktadır. G7 bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G7: “Babamın yanına gittim yurttan ayrıldıktan sonra. Çok zordu uyum sağlamak ne onu ben tanıyorum ne de o beni, atışmaya başladık, sonra abim vardı Eskişehir’de onun yanına gittim. Orada çok iyi arkadaşlar da edindim. Sonra atanma haberim geldi, işe başladım.”

Öte yandan birey bakım hizmeti alırken aile ile ilişki içinde değilse, bakım hizmeti alan bireyin bakım hizmeti aldıktan sonra aileyle kurduğu ilişkilerde güçlük oluşmaktadır. Bu durum aile üyesine “yabancılık” hissedilmesine yol açmakta, birey ve aile arasında sorunlar ortaya çıkmaktadır.

G8: “Halamın yanına gittim, yabancı gibi hissettim, enişteyle de sorunluydu zaten aramız, arkadaşların yanına gittik.”

3.3.2. Sosyal Çevreye Sahip Olma ve Mentörlük İhtiyacı

Araştırmaya katılanların sosyal çevrelerini, bakım hizmetleri verilen kurumda birlikte hizmet aldığı bireyler, kurum çalışanları ve aileleri oluşturmaktadır. Bakım hizmeti verilen kurumda birlikte hizmet aldığı bireyler dışında, sosyal veya sportif bir

faaliyette bulunmayanların sosyal sistemlerinde başka bir unsur bulunmamaktadır. Bu durumu araştırma katılımcıları bir tercih olarak adlandırmaktadır.

G5: “Arkadaş edinmek zor değildi, herkes bize hayran oluyordu, yurt arkadaşları birbiriyle çok iyi bir iletişimi vardır. Bizi tanıyanlar sonra bizim aramıza girmek istediler. Şimdi yakın illerden arkadaşları arayım diyim ki gelin buraya hepsi iki saate toplanır gelirler. Hiç sormazlar neden diye.”

G.8 ise bu durumu aşağıdaki gibi aktarmaktadır:

G8: “Çok arkadaş edinmiyordum, sevmiyordum, iki üç arkadaş, daha başka arkadaşım yoktu. Bir tane arkadaşım vardı, babası yurt çocuğuymuş, aramızdan su sızmaz, onların yanına giderdim yurttayken de yemek yerken, halen görüşürüz”

Öte yandan, sosyal ve sportif faaliyetlerle uğraşan katılımcıların arkadaş edinme hususunda diğer katılımcılara göre daha başarılı olduğu düşünülmektedir:

G1: “Ben zaten futbol oynadığım için tüm Burdur beni tanırdı, hiç zorluk çekmedim. Şimdi çikalım sokağa, herkes selam verir bana, çok severlerdi beni”

G11, bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G11: “Futboldan çok arkadaşım var, yurttan da arkadaşlarımı görüşürüm ama sıklıkla görüştüğüm arkadaşlar yurttan değil. Farklı illerde olan arkadaşlarım var onlara giderim kız-erkek fark etmez, beni ağırırlar.”

Kurum ilişkileri nedeniyle ortaya çıkan ilişkiler, bireylerin sosyal destek mekanizmasının bir parçası olmaktadır. Öte yandan, bu ilişkinin varlığı tek başına yeterli olmayabilmektedir. Bu bağlamda mentörlük ilişkisine de ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Birey kurumdan ayrıldıktan sonra herhangi bir psiko-sosyal hizmetten yararlanmamasına karşın, Barth, Greeson, Zlotnik ve Chintapalli (2011) yapmış olduğu araştırmada, koşulsuz, ömür boyu süren mentörlük ilişkisinin, bireylerin yeni yaşama uyum sağlamalarını kolaylaştırdıkları belirtilmektedir. Mentörlük ilişkisinin yarattığı etkiyi G6, aşağıdaki gibi anlatmaktadır:

G6: “Ben alkol kullanıyordum, işe gitmemelik yapıyordum, sonra bir yurttan abi vardı aynı yerde çalışan, beni aldı karşısına anlattı, idarecilere karşı beni korudu, dedi ki bu çocuğun sorumluluğu bende ona ne yapacaksınız bana da yapın, beni takip etti ben hep, beni o toparladı, o olmasaydı ben hapisteydim belki”

3.3.3. Barınma ve Ekonomik Sorunlar

Bakım hizmeti verilen kuruluştan ayrılan gençlerin, en önemli ihtiyaçlarından biri barınmadır. Gençlerin bakım hizmeti verilen kuruluştan ayrılıp, istihdam edilene kadar barınabilecekleri kamusal bir alan bulunmamaktadır. Bu nedenle bakım hizmeti verilen kuruluştan ayrılan genç ya bakım hizmeti verilen kuruluş içinde oluşturdukları sosyal çevredeki dayanışma ağlarından faydalanmakta, ya da ailelerinin yanına gitmektedir.

G1: “Yurttan ayrıldıktan sonra ne yaparsın, iş yok, arkadaşların yanına gittim, yurttan bir abi işe başlamıştı.... Bizde dayanışma çok fazla, yurttayken de bir yurt çocuğuna biri bir şey yaparsın, yıkardık ortalığı, birbirimizden başka kimsemiz olmadığı için beni de aldılar yanlarına”

Bu durumu G13 aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G13: “Yurttan zaten abilik ilişkisi var. Yurttan ayrıldıktan sonra iş bulana kadar abilerin yanında kaldım.”

Barınma ihtiyacı kadar ekonomik sorunlar da araştırmaya katılanların karşı karşıya kaldığı sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik sorunların yaşanmasındaki nedenlerden biri ev ekonomisi bilgisinin azlığıdır.

G6: “Yurttan aldığımın üç katı kadar para aldım, bir de ben başladığımda bana iki maaş vermişlerdi. Ne yapacağımı şaşırardım, kim istiyorsa para veriyorum. Bissürü şey aldım, sonra tabi borçlandık, iki sene o borcu ödemekle uğraşım.”

Parayı nasıl harcaması gerektiğini bilmemesi bireylerin güçlüklerle karşılaşmalarına yol açmaktadır.

G3: “Yurttan bize en iyi şeyler alınır. Ev tuttuk eve eşya almaya gideceğiz, bizim evde gördüğüm kanepeyi gördüm. Hemen taksitle aldım. Baktım ay sonunda benim kanepeyi yemem lazım, tüm parayı kanepeye vermişiz.”

Para yönetimi açısından yaşanan güçlüğü G9 da aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

G9: “Bir yere gidiyoruz, yemek yiyoruz, hesabı ben ödüyorum. Onun parası var mı yok mu diye sormadan, bir veriyorum iki veriyorum üç veriyorum, bir gün vermeyim dedim, kendi parasını ödedi benimkini ödemedi, sonra dedim ben enayi miyim diye”

Öte yandan para yönetimi açısından bir başka güçlük, başkası adına kredi çekmek veya kefil olmaktır. Araştırmaya katılanlar, işe başladıktan sonra, aile veya sosyal çevrelerinde yurt deneyimi olan kişiler tarafından kefil olarak gösterildiği veya aile veya sosyal çevreleri için kredi çektiği aktarılmaktadır.

G8: “İşe başladım, daha önce görüşmediğim tüm akrabalarım benim yanıma geldi. Halama kredi çektim.15 milyar lira, askere gidince ödemediler. Onların da işleri kötüydü ama ödeyebilirlerdi. Askerden sonra geldiğimde borç olmuş iki kati”

G2 ise bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G2: “Bir tane öğretmen vardı, sonra istifa etti öğretmenlikten, bizim kurumda da çalıştı. Bizden biriydi, dört beş arkadaşına kredi çekti. Ödemedi sora bize. Bizden diye kandık, çoğu insan borç içinde kaldı ödeyemedi.”

Kredi çekme ve parayı paylaşma davranışının ev ekonomisi bilmemenin yanında başka nedenleri de bulunmaktadır. Bu nedenlerden biri sonradan edinilen aileyle iyi ilişki kurma ihtiyacıdır.

G5: “Babam dışında aileyle hiç görüşmemiştim. Memuriyete başlayınca, akrabalarla görüşmeye başladık. Ailemdir dedim, onlara güvendim, kefil oldum. Bir kısmını ödediler, sonra kalan kısmı ben ödemek zorunda kaldım.”

Bir başka neden yurt arkadaşlarıyla kurulan paylaşmak ilişkisidir. G6 bu durumu aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

G6: “Yurtta biri benim ayakkabımı görse, dese ki bu çok güzel bana ver, ben veririm. Biz birlikte yaşamayı, paylaşmayı biliriz. Dışarıdakileri de öyle sandık. Para ver dediler verdik. Öyle olmadığını anladığımızda da iş işten geçmişti zaten”

3.3.4. İş Hayatı: Yurt Çocuğu Olmak / Ön Yargılar

Araştırmaya katılan katılımcılar, kamuda yardımcı hizmetler sınıfında çalışmakta olup genellikle yurttan ayrıldıktan bir yıl sonra işe başlamışlardır. İş yaşamında en büyük zorluk “yurt çocuğu” olmak olarak adlandırmaktadırlar.

G5: “İş yerine çok uzak bir yerden ev tutmuştum. Çok zor oluyordu gitmek gelmek. Bana hemen lojman ayarladılar. Her zaman beni kolluyorlar. Ama benim geçmişim herkesin dilinde, hiç bilmesini istemediğim insanlar bile her şeyi biliyorlar bu çok kötü bir şey, laf arasında öyle bir laf etti ki bana çok ama çok sinirlendim, çaresiz hissettim kendimi”

Öte yandan, yurt çocuğu olmak, pozitif bir ayrımcılık olarak da görülebilmektedir.

G13: “Bir gün canım çok tavuk istedi, birlikte çalıştığımız ablalara dedim ki abla be canım tavuk istedi, dediler ki bana sen malzemeleri al yaparız, öğlenleyin depoda bir güzel tavuk yedik, o tavuğun tadını hiç unutamam”

Katılımcılar, kurum bakım hizmetlerinden yararlanmış bireylere dair yöneticilerde bir ön yargı oluşturduğunu belirtmektedir.

G12: “Müdür Bey atanmamıştı ben başladığımda, müdür bey atanınca, şube müdürümle birlikte yanına gittik, kendisi beni tanıttı. Müdür yurt çocuğu olduğumu duyunca, yurt çocukları hiç çalışmaz, zaten dedi. Bende dayanamadım dedim ki benim nasıl çalıştığımı bilmiyorsunuz, beni izleyin görün, eğer bir hatam varsa söylersiniz dedim.”

Bir başka katılımcı önyargının üzerlerinde yarattığı etkiyi aşağıdaki gibi açıklamaktadır.

G4: “Biz gitmeden kayıtlar gidiyor zaten, işe başladığım gün personel müdürü herkese beni tanıttı, yurt çocuğu olduğumu söyledi. Herkes iyi davranıyor ama yurt çocuğu olduğumun bilinmesi ve özel hayatımın bir başkası tarafından bilinmesi çok rahatsız edici bir şeyİşte çalışırken iki kez dikkat ediyorsun, bir hata yaparsan yurt çocuğu bak böyle diyecekler derler diye. Kimse bana hata yaptın diyemez, bana biri haksızlık yapsa, hakkımı sonuna kadar ararım. Derler ki biraz sakın ol, olamam.”

Öte yandan, araştırmaya katılanlar, kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylerin, istihdam edilmişin yöneticiler tarafından bir “lütuf” olarak görüldüğünü belirtmektedir.

G10: “Yardımcı hizmetler sınıfındaysanız, size her işi yaptırmaya çalışıyorlar. Temizlik yaparken, kalorifer de yaktırırlar, lağım da temizletiyorlar. Bu benim işim değil dediğinizde, devlet sana iş vermiş, bu işi bekleyen kimseler var diyor. Haksızlığa uğradığımız zaman hakkımızı ararız, bizle inatlaşınca biz de inatlaşıyoruz, yapmayacağım diyorsun, yapmayacağım dediğinde soruşturma açılıyor.”

Araştırmaya katılanlar, istihdam edilenlere karşı ön yargının oluşmasını da sağlayan bir “yurt çocuğu” prototipinden bahsetmektedirler.

G11: “Yurt deneyimi olan bireyler, işe gelmemelik yapıyor, alkollü geliyor, hırsızlık yapıyor yapmıyor değil, ama herkes öyle değil. Zaten siz öyle olmamak için uğraşıyorsunuz, üzerinize geliyorlar, sorun çıkartıyorlar.”

Bakım hizmetlerinden yararlananlar için “yurt çocuğu” olmamak önyargılarla karşılaşmamak demektir.

G3: “Yurttan ayrıldığımı kimse bilmez benim, gerek yok. Bir arkadaşıma söyledim yurt çocuğu olduğumu, hayatta inanmadı. Nasıl yani dedi.... İyi bir hayatım var. Yurttan herkesle görüşüyorum, bazılarıyla görüşüyorum.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireyler, hizmet aldıkları kuruluştan ayrıldıktan sonra çeşitli psiko-sosyal güçlüklerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu sorunları, aile, barınma, para yönetimi, iş yerinde yaşanan sorunlar olarak tanımlamak mümkündür. Öte yandan, aile, arkadaş ve sosyal çevrelerinden destek gören, kurum bakımı hizmetinden yararlanırken yaşam becerilerini öğrenmiş, sosyal ve sportif faaliyetlerle uğraşan bireylerin hizmet aldıkları kuruluştan ayrıldıktan sonra karşılaştıkları psiko-sosyal güçlükleri yönetebildikleri görülmektedir. Öte yandan hizmet aldıkları kuruluştan ayrılan bireyler karşılaştıkları psiko-sosyal sorunların çözülmesinde destek mekanizmalarına ihtiyaç duymaktadırlar.

Bu güçlüklerin ortadan kaldırılması için hem kurum bakım hizmetlerini hem de kurum bakımı sonrasını kapsayan psiko-sosyal uygulamalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Kurum bakımı hizmetleri çerçevesinde, koruma altında bulunan çocukların yaşam becerilerini kazanmaları, para yönetimini öğrenmeleri konusunda eğitim programları düzenlenmelidir. Öte yandan koruma altında bulunan çocukların, hizmet aldıkları kuruluştan ayrılmalarına yönelik mesleki uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Bu bağlamda, velayetleri ebeveynlerinde bulunan çocukların aileleriyle kurdukları bağlarının korunması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütülmelidir. Tüm bunlara ek olarak koruma altında bulunan çocukların kurum bakım hizmetlerinden bağımsız bir şekilde sosyal ve sportif faaliyetlere katılmaları sağlanarak sosyal hayata “birey” olarak katılmaları olanaklı hale getirmelidir.

Kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylere yönelik psiko-sosyal uygulamalar doğrultusunda ise, kurum bakımı hizmetlerinden ayrılan bireylere yönelik izleme programları geliştirilmelidir. Öte yandan kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmış bireylere yönelik mentörlük programları geliştirilmelidir. Tüm bunlara ek olarak bakım hizmetlerinden yararlanmış bireyin çalışma hayatında karşı karşıya kaldığı ön yargıların önlenmesi için mesleki uygulamalar gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2019). 2018 Yılı Sonu Verileri. Erişim Tarihi: 3, 2019, Erişim Adresi: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/istatistikler/>
- Anghel, R., Ruskin, A. (2008). Romania. M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood içinde* (ss. 158–173). Jessica Kingsley Publishers.
- Atak, H., Çok, F. (2010). İnsan yaşamında yeni bir dönem : Beliren Yetişkinlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*.
- Benbenishty, R. (2008). Israel. M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood içinde* (ss. 102–115). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Boduroğlu, G. (2016). *Kurum Bakımından Ayrılan Bireylerin Yaşamın Düzenlenmesi ve Uyum Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar ve Sosyal Destek Kaynakları*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Cashmore, J. (2008). Australia. M. Stein ,Emily R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood içinde*. Jessica Kingsley Publishers.
- Çavuşoğlu, T. (2005). *Sosyal Hizmetlerin Yakın Tarihinden Sayfalar: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu 1917-1983*. Ankara: Sabev Yayınları.
- Çetin, H., Çavuşoğlu, H. (2009). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adölesanların benlik saygıları ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2(4). Retrieved from <http://hdl.handle.net/20.500.12397/4534>
- Çiftçi-Gökçeaslan, E., Kardeş, T., Zubaroğlu-Yanardağ, M., Akgün, R. (2016). Türkiye'de Kurum Bakımı Deneyimi Olan Bireylerin İş ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma: Ankara İli Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 37, 9–31. Retrieved from <https://doi.org/10.21560/spcd.59129>
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosin Among Five Traditions*. ABD: Sage

- Dewar, L., Goodman, D. (2004). *Best Practices in Transitioning Youth Out of Care ~Successful Transitions, Success as Adults*. Toronto: Child Welfare Institute, Children's Aid Society of Toronto.
- Flynn, R. J., David Vincent. (2008). Canada. M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood* içinde (ss. 36–49). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Gabriel, T., Stohler, R. (2008). Switzerland. M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood* içinde (ss. 197–209). Jessica Kingsley Publishers.
- Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği. (2014). *Kurum Bakımından Topluma Geçişte Gençler Çalıştayı*. Ankara.
- Herczog, M. (2008). Hungary. M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood* içinde (ss. 79–90). Jessica Kingsley Publishers.
- Wade, ,Munro, E. R. (2008). United Kingdom. M. Stein ,Emily R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood içinde* (ss. 2009–2025). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Knorth, E. J., Knot-Dickscheit, J., Strijker, J. (2008). The Netherlands. M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood* içinde (ss. 132–147). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Köngeter, S., Schröer, W., Zeller, M. (2008). Germany M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood içinde* (ss. 64–79). London: Jessica Kingsley Publishers.
- Koşar, N. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*. Ankara: MN Ofset.
- Li, D., Chng, G. S., Chu, C. M. (2017). Comparing long-term placement outcomes of residential and family foster care: A meta-analysis. *Trauma, Violence, Abuse*, 20(5), 653–664.
- Öntaş, Ö. (1998). *Kurum Bakımı Deneyimi Olan Genç Yetişkinlerin Sosyal Destek Sistemleri ve Ruh Sağlığı Durumları*. Hacettepe Üniversitesi.
- Robbie Gilligan, T. C. (2008). *Ireland*. (M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood içinde*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Storø, J. (2008). Norway. In M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), M. Stein ,E. R. Munro (Eds.), *Young People's Transitions from Care to Adulthood içinde*. London: Jessica

Kingsley Publishers.

- Tambağ, H., Öz, F. (2005). Aileleri İle Birlikte Ve Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Ergenlerin Öfke İfade Etme Biçimleri. *Kriz Dergisi*.
https://doi.org/10.1501/kriz_0000000216
- Turgut, A. Ş. (2018). Türkiye'deki Kurum Bakımında Büyümüş Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık (Yılmazlık) Düzeylerinin İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazgan İnanç, B., Bilgin, M., Kılıç Atıcı, M. (2009). *Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi [Developmental psychology: Child and adolescent development]*. Ankara: Pegem Academy.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Ş. (2017). 2000'li Yıllarda Çocuk Koruma Sistemi İçinde Bakım Hizmetlerinin Genel Görünümü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
<https://doi.org/10.18026/cbayarsos.297856>